

5/21

0605N341

Candidate's Seat No : _____

M.A. Sem.-2 Examination

205

IKS

May-2025

Time : 2-30 Hours]

[Max. Marks : 70

બધા પ્રશ્નો સમાન ગુણ ધરાવે છે

પ્રશ્ન ૧- પ્રાચીન ભારતમાં ગુરુકુળ શિક્ષણ પ્રણાલીના દર્શન અને ઉદ્દેશ્યો સમજાવો. ૧૪ ગુણ

અથવા

ગુરુકુળોના પ્રકારો અને સમાજને ઘડવામાં તેમની ભૂમિકાનું વર્ણન કરો.

પ્રશ્ન ૨- ગુરુકુળોમાં વપરાતી શિક્ષણ-શિક્ષણ પદ્ધતિઓનું વર્ણન કરો અને તે આધુનિક શિક્ષણથી કેવી રીતે અલગ છે તેનું વર્ણન કરો. ૧૪ ગુણ

અથવા

વિદ્યાર્થીના જીવનમાં ગુરુની શું ભૂમિકા હતી?

પ્રશ્ન ૩- ટેક્સિલા શિક્ષણ કેન્દ્ર અને શિક્ષણ પર તેના પ્રભાવનું વર્ણન કરો. ખાસ કરીને ભવિષ્યના નેતાઓ અને વિદ્વાનોને તાલીમ આપવામાં તેની ભૂમિકાના સંદર્ભમાં. ૧૪ ગુણ.

અથવા

વલ્લભી યુનિવર્સિટીનું શૈક્ષણિક મહત્વ વર્ણવો.

પ્રશ્ન ૪ પ્રાચીન ભારતના અગ્રણી શિક્ષણ કેન્દ્રોમાંના એક તરીકે નાલંદા યુનિવર્સિટીના ઇતિહાસ અને મહત્વની ચર્ચા કરો. ૧૪ ગુણ

અથવા

પ્રશ્ન ૪ તક્ષશિલા અને વિક્રમ શિલાની શૈક્ષણિક પ્રણાલીઓની તુલના અને વિરોધાભાસ કરો. તેમણે બૌદ્ધ શિક્ષણના વિકાસમાં કેવી રીતે ફાળો આપ્યો?

પ્રશ્ન ૫- કૃપા કરીને આ બાર પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ સાત પ્રશ્નોના જવાબ આપો. દરેક પ્રશ્નના બે ગુણ છે. ૧૪ ગુણ

(i) ગુરુકુળ પ્રણાલી મુખ્યત્વે આના પર કેન્દ્રિત હતી:

(a) ડિગ્રીઓ મેળવવી

(b) વ્યવહારુ કુશળતા અને આધ્યાત્મિક વિકાસ (c) રાજકીય તાલીમ (d) વ્યવસાય સંચાલન

(P.T.O)

N341-2

(ii) ગુરુકુળમાં કોને મુખ્ય વ્યક્તિ માનવામાં આવતા હતા?

(a) રાજા (b) વિદ્યાર્થી (c) ગુરુ (d) મંત્રી

(iii) ચોસઠ કલાઓમાં શામેલ છે:

a) ફક્ત ગણિતના વિષયો
b) ફક્ત વૈદિક ધાર્મિક વિધિઓ c) વ્યવહારુ અને લલિત કલાઓની વિશાળ શ્રેણી d) ફક્ત આધ્યાત્મિક પ્રથાઓ

(iv) નીચેનામાંથી કઈ ગુરુકુળોમાં શિક્ષણ પદ્ધતિ ન હતી?

a) યાદ રાખવું
b) ચર્યા (શાસ્ત્રાર્થ) c) ઓનલાઇન શિક્ષણ d) અવલોકન અને અભ્યાસ

(v) ભારતીય શિક્ષણનો શાસ્ત્રીય આધાર નીચે મુજબ છે:

a) પશ્ચિમી ફિલસૂફી
b) બ્રિટિશ નીતિઓ c) વેદ અને ઉપનિષદ d) આધુનિક વિજ્ઞાન

(vi) નાલંદા યુનિવર્સિટી મુખ્યત્વે આ માટે જાણીતી હતી:

(a) તબીબી વિજ્ઞાનમાં તેની ભૂમિકા (b) વૈદિક શિક્ષણ (c) બૌદ્ધ અભ્યાસ અને તત્ત્વજ્ઞાન (d) કૃષિ પદ્ધતિઓ

(vii) તક્ષશિલા અહીં સ્થિત હતું.

(a) દક્ષિણ ભારત (b) આધુનિક અફઘાનિસ્તાન (c) વર્તમાન પાકિસ્તાન (d) નેપાળ

(viii) વિક્રમશિલા યુનિવર્સિટીની સ્થાપના આના દ્વારા કરવામાં આવી હતી:

(a) અશોક (b) ધર્મપાલક (c) હર્ષ (d) ગુપ્ત કિંગ્સ

(ix) શારદા પીઠ અહીં સ્થિત હતું:

(a) કાશ્મીર (b) બંગાળ (c) ઉત્તર પ્રદેશ (d) બિહાર

(x) નીચેનામાંથી કયો વિષય જગદદલા યુનિવર્સિટીમાં ભણાવવામાં આવતો હતો ?

(a) ગણિત (b) ખગોળશાસ્ત્ર (c) બૌદ્ધ દર્શન (d) આયુર્વેદ

(xi) વલ્લભી યુનિવર્સિટી આ માટે પ્રખ્યાત હતી:

a) તેનું વ્યાપક વૈદિક પુસ્તકાલય
b) તબીબી વિજ્ઞાનમાં તાલીમ c) સંસ્કૃત અને બૌદ્ધ અભ્યાસ d) રાજકીય વિજ્ઞાન

(xii) કઈ પ્રાચીન યુનિવર્સિટી મુખ્યત્વે વજ્રયાન બૌદ્ધ પરંપરા સાથે સંકળાયેલી હતી ?

(a) નાલંદા (b) વિક્રમશિલા (c) મિથિલા (d) સોમપુરા મહાવિહાર

N 341-3

Bharatiya Education System

M.A. IKS Sem-2

Paper Code- 205

Time: 2.30 hours

Total Marks -70

All Questions carry equal marks

Question 1- Explain the philosophy and objectives of the Gurukul system of education in ancient Bharat. 14

Marks

Or

Describe the types of Gurukuls and the role they played in shaping society.

Question 2- Describe the teaching-learning methods used in Gurukuls and how they differ from modern education. 14 Marks

Or

What role did the Guru play in a student's life?

Question 3- Describe the Taxila learning centre and its influence on education, with particular reference to its role in training future leaders and scholars. 14 Marks

Or

Describe the educational importance of Vallabhi University.

Question 4- Discuss the history and importance of Nalanda University as one of the leading learning centres of ancient Bharat. 14 Marks

Or

Compare and contrast the educational systems of Taxila and Vikram Shila. How did they contribute to the development of Buddhist learning?

Question 5- Please answer any seven questions out of these twelve questions. Each question carries two marks. 14 Marks

(i) The Gurukul system primarily focused on:

- (a) Earning degrees
- (b) Practical skills and spiritual growth
- (c) Political training
- (d) Business management

(P.T.O)

N341-4

(ii) Who was considered the central figure in a Gurukul?

- a) King
- b) Student
- c) Guru
- d) Minister

(iii) The Sixty-Four Kalas include:

- a) Only subjects of mathematics
- b) Only Vedic rituals
- c) A wide range of practical and fine arts
- d) Only spiritual practices

(iv) Which of the following was **not** a method of teaching in Gurukuls?

- a) Memorization
- b) Debate (Shastrartha)
- c) Online learning
- d) Observation and practice

(v) The classical base of Bharatiya education is rooted in:

- a) Western philosophy
- b) British policies
- c) Vedas and Upanishads
- d) Modern science

(vi) **Nalanda University** was primarily known for:

- a) Its role in medical sciences
- b) Vedic education
- c) Buddhist studies and philosophy
- d) Agricultural practices

(vii) **Taxila** was located in:

- a) South India
- b) Modern-day Afghanistan
- c) Present-day Pakistan
- d) Nepal

(viii) The **Vikramshila University** was established by:

- a) Ashoka
- b) Dharmapala
- c) Harsha
- d) Gupta Kings

(ix) **Sharda Peeth** was located in:

- a) Kashmir
- b) Bengal
- c) Uttar Pradesh
- d) Bihar

(x) Which of the following was a prominent subject taught at **Jagaddala University**?

N341-5

- a) Mathematics
- b) Astronomy
- c) Buddhist philosophy
- d) Ayurveda

(xi) Vallabhi University was famous for:

- a) Its extensive Vedic library
- b) Training in medical science
- c) Sanskrit and Buddhist studies
- d) Political sciences

(xii) Which ancient university was primarily associated with the Vajrayana Buddhist tradition?

- a) Nalanda
 - b) Vikramshila
 - c) Mithila
 - d) Sompura Mahavihara
-

